

Puunhankinnan englantilaiset ja suomalaiset perustermit

Mikko Kantola & Pertti Harstela

Englanninkielistä metsäteknologista sanastoa käytettäessä suomalainen joutuu pohtimaan termien keskinäisiä vastineita. Varsinkin käsitteet *logging* ja *harvesting* sekä *korjuu* ja *hankinta* sekoittuvat usein keskenään ja niitä käytetään kirjallisuudessa eri merkityksissä.

Aikaisempia käsityksiä

Suomenkielisessäkin kirjallisuudessa käsitteet korjuu ja hankinta on ymmärretty eri tavoin. Helander (1918) käytti käsitettä puun korjaaminen, mihin hän sisällytti puiden leimauksen, kaadon ja ajon sekä myös kaukokuljetuksen. Vuoristo (1933) puhui puun hankinnasta ja sisällytti siihen metsätyöt ja kuljetuksen. Metsätöihin kuuluivat puiden kaato ja valmistus sekä ajo uittoväylän tai muun kaukokuljetusreitien varten. Sieltä alkoi kuljetus vesitse tai maitse käyttöpaikalle.

Metsäsanakirjassa (1944) käsitteet hankinta ja korjuu olivat synonyymejä merkiten puutavaran hakkuuta ja (lähi)kuljetusta. Sen sijaan metsäteknologisissa teoksissa puhuttiin vielä 1950-luvulla korjuun ja hankinnan sijasta hakkuu- ja ajotöistä tai kuljetuksesta, moottoroidusta kuljetuksesta, rautatiekuljetuksesta ja uitosta. Käsite puunkorjuu tuli yleisesti käyttöön 1960-luvulla ja se vakiintui myös kirjallisuuteen 1970-luvulla tarkoittaen puutavaran valmistusta eli hakkuuta ja metsässä suoritettavaa kuljetusta.

Metsäsanakirjassa (1944) englantilainen termi *logging* merkitsee hankintaa, korjuuta, tukinhakkuuta ja puiden ajoa. Termi ei siis näytä kovin spesifiltä tai vakiintuneelta. Termi *harvesting* on kyseisen sanakirjan mukaan lähinnä *logging* sanan synonyymi. Sen perusmerkitys on sadonkorjuu. Myöskään uudempi metsäsanakirja Le-

xicon Forestale (1979) ei erota näitä termejä, vaan korjuun englanninkieliseksi vastineeksi ilmoitetaan sekä *logging* että *harvesting*.

Englanninkielisessä kirjallisuudessa sanoja *logging* ja *harvesting* on käytetty sekä samaa merkityksinä että erimerkityksisinä. Esimerkiksi Wackerman (1949) käytti sanaa *harvesting* merkitsemään korjuuta (*extracting*) ja sahalle toimitamista (*delivering*). Wackerman ei erotellut kirjan monissa luvuissa selvästi toisistaan käsitteitä *logging* ja *harvesting*. Teoksen sivulla 45 hän kuitenkin määritteli termin *harvesting* päätymään sahalle tai markkinapaikalle eli sisältämään myös kaukokuljetuksen. Kun äidinkielenään englantia puhuvatkaan tutkijat eivät ole selkeästi erottaneet näitä termejä toisistaan, on suomalaisten kirjoittajien ollut vielä vaikeampaa omaksua johdonmukaista käytäntöä.

Ehdotus termihierarkiasta

Tämän kirjoittajat joutuivat pohtimaan näitä käsitteitä kirjoittaessaan ammattikasvatushallitukselle kehitysmaiden metsä- ja puutalouden kehitysohjelman tarpeisiin oppikirjaa "Handbook on Appropriate Technology for Forestry Operations in Developing Countries, Part II". Sen perusteella esitetään oheinen termihierarkia, joka on laajan kansainvälisen asiantuntijajoukon hyväksymä. Kirjaa laadittaessa saatiin nimittäin konsultaatioapua eri puolilta maailmaa. Kirja on kurssikirjana muutamissa eurooppalaisissa yliopistoissa ja se on käännetty espanjan, portugalin ja swahilin kielille. Tämä neljästasoinen hierarkia yksinkertaisimmillaan esitetään seuraavalla sivulla.

Termien suomalaiset vastineet on äskettäin määriteltä tarkasti Granvikin (1993) julkaisussa. Eniten ongelmia on aiheuttanut termin *harvesting* horjuva käyttö englanninkielisessä kirjallisuudessa. Se on tässä määriteltä vastaamaan korjuuta ja kaukokuljetusta, eikä sille ole yhtä suo-

Mikko Kantola, prof. emer.: Pertti Harstela, prof., Joensuun yliopisto, metsätieteellinen tiedekunta

Tree marking
(Leimaus)

Felling
(Kaato)

Delimiting, cross-cutting
and bunching
(Karsinta, katkonta
ja kasaus)

Loading, terrain transport
and unloading
(Kuormaus, lähikuljetus
ja purkaminen)

Elements of truck transport,
railway transport or
floating
(Auto-, rautatiekuljetuksen
tai uiton työvaiheet)

Purchase, management etc.
(Osto, hallinto yms.)

Cutting
(hakkuu)

Terrain transport
(Lähikuljetus,
metsäkuljetus)

Logging
(korjuu)

Transport
(Kaukokuljetus)

Harvesting
(Korjuu ja
kuljetus)

Procurement
(Delivery)
(Hankinta)

malaista termiä. Puutavaran hankinta käsittää tämän hierarkian mukaan korjuun, kuljetuksen ja niihin liittyvät kaupalliset ja hallinnolliset toimenpiteet. Sen englantilaisena vastineena on jo laajasti käytetty kirjallisuudessa procurement termiä, joskin myös delivery ja harvesting esiintyvät tässä merkityksessä.

Myös system ja method termit sanojen harvesting ja logging yhteydessä ovat jonkin verran tuottaneet sekaannusta. Suomenkielessä korjuumenetelmä on vakiintunut tarkoittamaan sitä, missä muodossa puu korjataan metsästä. Esim. kokopuumenetelmä, runkomenetelmä ja taveralajimenetelmä ovat yleisesti juuri tässä merkityksessä käytettyjä termejä. Joskus korjuumenetelmä-termiin sisällytetään myös erilaiset työvaiheet, jotka korjuun aikana toteutetaan. Viime aikoina näyttää englanninkieliseen kirjallisuuteen vakiintuneen sana method vastaamaan sitä, missä muodossa puu korjataan ja system sana vastaamaan peräkkäisiä toimenpiteitä, jotka siihen tarvitaan (esim. Silversides ja Sundberg 1989). Vastaavat suomalaiset termit voidaan määritellä:

Korjuumenetelmä (logging method) kuvaa sitä, missä muodossa puu korjataan metsästä.

Korjuujärjestelmä (logging system) kuvaa sarjaa ihmis- ja konetyövaiheita korjuun toteut-

tamisessa. Puhutaan myös korjuuketjusta (logging sequence). Korjuujärjestelmän valintaan vaikuttavat hyvin monet tekijät kuten maantieteelliset tekijät, paikalliset olot, infrastruktuuri sekä tekniikan, tietojen ja taitojen taso.

Lopuksi

Suomalaiset tutkijat kirjoittavat paljon englanniksi ja osallistuvat kansainvälisiin kokouksiin ja työryhmiin, joissa myös keskustellaan termien käytöstä. Omaksumalla johdonmukaisen ja jo laajalti hyväksytyt termihierarkian he voivat vaikuttaa sen vakiintumiseen. Kirjoittajat toivovat oheisen ehdotuksen auttavan tässä.

Kirjallisuutta

Granvik, B.-A. 1993. Puu- ja metsäteknologian peruskäsitteitä ja termejä. Osa 2. Metsäteknologia. Helsingin yliopiston metsävarojen käytön laitoksen julkaisuja 1. 455 s.

Helander, A. Benj. 1918. Metsänkäyttö-oppi. WSOY, Porvoo.

Kantola, M. & Harstela, P. 1988. Handbook on appropriate technology for forestry operations in developing countries. Part II. Wood transport, road con-

struction. FTP Publications 19.

Metsäsananakirja. 1944. Otava, Helsinki.

Lexicon forestale. 1979. WSOY, Porvoo-Helsinki-Juva.

Silversides, C.R. & Sundberg, U. 1989. Operational efficiency in forestry. Vol. 2. Practice. Kluwer Academic Publ.

Vuoristo, I. 1933. Puun hankinta. Puun hakkuu ja kuljetus. Teoksessa: Levon, M. (toim.). Puu, sen käyttö ja jalostus I. WSOY, Porvoo-Helsinki.

Wackerman, A.E. 1949. Harvesting timber crops. McGraw-Hill, New York-Toronto-London.